L-għanjiet Maltin li ġabar Alberto Favara

Taħdita moqrija fis-Sala Isouard tat-Teatru Manoel, 3 ta' Ġunju 2006

Anna Borg Cardona

Nixtieq ngħid kelmtejn fuq tliet għanjiet Maltin li ġabar il-mużikologu Sqalli, Alberto Favara. Għalkemm ftit Maltin jafu bih,[1] dan l-Isqalli ta sehem sabiħ u importanti lill-wirt tradizzjonali Malti. Jixraq li qabelxejn ngħid xi ħaġa fil-qosor fuq ħajtu u fuq il-kapaċitajiet tiegħu.

Alberto Favara
Bil-permess taċ-*Centro Studi Storico-Sociali Siciliani di Catania*

Alberto Favara twieled fl-1863 f'post imsejjaħ Salemi fl-inħawi ta' Trapani, fi Sqallija. Minn ċkunitu wera mħabba kbira lejn il-mużika u beda jistudja fil-*Conservatorio* ta' Palermo. Wara kompla l-istudji tiegħu f'Milan. Kien tip ta' bniedem li jinteressa ruħu f'ħafna aspetti differenti tal-mużika. Ftit ftit nibet ukoll fih l-interess fil-mużika folkloristika ta' pajjiżu u beda jdur minn raħal għall-ieħor ifittex u jiġbor l-għanjiet tal-Isqallin.

Mill-1897 kien għalliem tal-kompożizzjoni fil-*Conservatorio* ta' Palermo, fejn kien ukoll laħaq kap. Xi kompożizzjonijiet tiegħu ttellgħu f'diversi teatri, fosthom anki fil-famuż *Teatro La Scala* ta' Milan. Fl-1903 ppubblika *Canti e leggende della Conca d'Oro*. Fl-1907 ħareġ l-ewwel volum ta' *Canti della terra e del mare di Sicilia*, u t-tieni volum ħareġ erbatax-il sena wara.

Meta miet fl-1923, Favara ħalla warajh ħafna xogħol li ma kienx wasal biex jippubblika. Dan ġie ddepożitat mill-eredi tiegħu fil-*Museo Etnografico* ta' Pitré f'Palermo. Ix-xogħol ta' Favara dam mistur għal aktar minn tletin sena qabel ma ġie magħruf. Kien Ottavio Tiby, mużikologu ieħor, li ħadem fuq ix-xogħol mhux mitmum li ħalla Favara, u li fl-1957 ħareġ minnu l-*Corpus di Musiche popolari Siciliane*. Insibu fih 1090 għanja u melodija li Favara kien ġabar matul ħajtu.

Kien ikun għajb kbir li kieku dawn l-għanjiet ma ġew qatt ippubblikati. Ħafna minnhom juru mhux biss id-data meta nġabru, iżda wkoll minn fejn u mingħand min ġabarhom. Illum dawn jitqiesu bħala xhieda sħiħa u importanti tal-wirt mużikali Sqalli.

Ix-xogħol ta' Favara għen lil ħafna mużiċisti li ġew warajh biex jerġgħu joħolqu mill-ġdid l-għana u d-daqq tradizzjonali ta' Sqallija. Fi ftit żmien biss wara mewtu, bosta minn dan l-għana u d-daqq kien diġà nqata' u twarrab. Irridu nqisu li wara t-Tieni Gwerra, il-ħajja fl-Ewropa tbiddlet daqstant illi ma kienx baqa' lok għall-istil u l-użanzi tal-ħajja ta' qabel. Dan kien żmien ta' tibdiliet kbar fit-tradizzjonijiet tal-pajjiżi kollha, inklużi ta' Malta.

Għedt illi x-xogħol ta' Favara għen bosta mużiċisti li ġew warajh. Nixtieq hawnhekk insemmi eżempju wieħed tal-kantanta Rosa Balistreri, li tant hi assoċjata mal-kant tradizzjonali Sqalli. Min qatt sema' lil Balistreri tgħanni jaħseb li l-għanjiet kienet ilha tafhom minn ċkunitha. Iżda ħafna minnhom ma kienet tafhom xejn u kienet tgħallmithom mill-kitba ta' Favara, bl-għajnuna ta' Paolo Emilio Carapezza li kien idoqqhomlha waħda waħda fuq il-pjanu.[2]

Corpus di Musiche popolari Siciliane

Huwa fil-*Corpus di Musiche popolari Siciliane*, ippubblikat minn Ottavio Tiby, li aħna, b'xorti tajba, insibu wkoll tliet siltiet Maltin.

L-għanjiet u l-melodiji ta' dan il-*Corpus di Musiche popolari Siciliane* huma mqassmin fi tlettax-il sezzjoni, u kull melodija ġiet mogħtija numru:

I	Canti lirici	1-492
II	Storie	493-519
III	Ninne-nanne	520-565
IV	Rèpiti	566-575
V	Canti del mare	576-611
VI	Canti religiosi	612-703
VII	Giuochi e filastrocche	704-733
VIII	Canzoni a ballo	734-748
IX	Musiche strumentali	749-821
X	Abbanniatine	822-925
XI	Tammurinate	926-1039
XII	Tammuriddate	1040-1072
XIII	Altri mezzi sonori	1073-1090

L-għanjiet Maltin qegħdin fost il-*Canti lirici,* fl-ewwel sezzjoni, u nsibuhom innumerati 490, 491 u 492 (jiġifieri, l-aħħar tlieta). Tajjeb li nħarsu ftit iżjed mill-qrib lejn dawn it-tliet għanjiet waħda waħda. Nibdew bl-ewwel għanja.

L-għanja numru 490

Din hija l-unika waħda fost it-tliet siltiet li għandha wkoll it-tagħrif li hi ***Nota di Marinai Maltesi.*** F'*Doqqli Daqqa!* aħna tal-Ġukulari, din is-silta ndoqquha fuq flejguta tal-injam.[3] Favara jgħid li ġabarha mingħand "Raisi Ciccu (Fr. Ingargiola)." X'aktarx li 'Raisi' hawnhekk tfisser *rajjes*, 'kaptan,' jiġifieri l-Kaptan Franġisku Ingargiola, li kien magħruf bħala *Rajjes Ċikku*.

Mingħajr ma kien jaf l-ilsien Malti, Favara kiteb il-kliem, jew aħjar, is-sillabi tal-għanja kif semagħhom (b'mod fonetiku), u qassamhom waħda waħda taħt in-noti mużikali tagħhom. Il-kliem huwa dan:

Esciala scia-la giu-vi-ni scia-la,
e-re c'al-lu-mi fe-sta ti-ac
da fil-lo-tu ni-cu lu va-tu
fa-na-ci-a no-co-ti mi-a.

Ninnotaw mill-ewwel li hemm għamla ta' taqbila *abċb*, li tant hi komuni fl-għanjiet Maltin.

L-ewwel vers "Ixxala xxala ġuvni xxala" huwa wieħed minn dawk li ġieli jintużaw biex jiftħu għanjiet differenti. Biex niftiehmu, l-ewwel vers ikun "ixxala, ixxala ġuvni xxala" u t-tlieta l-oħra jistgħu jvarjaw. Vrus oħra ta' dan it-tip huma pereżempju "Ħanini sejjer isiefer",[4] "Ajma qalbi kemm tuġagħni,"[5] "Smajt tisfira f'nofs ta' baħar"[6] u oħrajn, li minnhom għadek tisma' verżjonijiet differenti sal-lum. Dawn kollha juru l-ħila tal-Maltin li jżommu xi ħaġa minn dak li għaddewlhom missirijiethom u fl-istess ħin ikomplu dejjem jimprovizzaw vrus ġodda li japplikaw iżjed għaż-żmien jew għaċ-ċirkostanzi tagħhom.

Biex insemmi għanja oħra li tiftaħ bil-kliem 'ixxala ġuvni ixxala,' nikkwota:

Ixxala ġuvni xxala
It-tlitt ijiem tal-karnival
Biex taħseb għall-penitenza
Għax warajh jiġi r-Randan.

Din l-għanja aħna rrekordjajnieha wkoll fuq melodija ta' Edward Jones.[7] It-taqbila ġabritha Bertha Ilg fil-bidu tas-seklu għoxrin.[8]

L-istrofa ta' Favara tista' tinqara xi ħaġa hekk:

Ixxala, xxala ġuvni xxala,
Arak illum hi festa tiegħek.
Għada filgħodu jkollna nbatu[9]
Filgħaxija noqgħod jien miegħek.

It-taqbila turi l-filosofija tal-baħrin Maltin li ġieli kienu jqattgħu żmien twil fuq il-baħar f'periklu kontinwu: "Ixxala llum għax għada min rah."

Djalett

Interessanti wkoll huwa d-djalett li joħroġ f'din l-għanja mill-kliem 'nokod,' 'tiac' u 'mia[c]'

Jista' jkun li l-għannej kien ġej min-naħiet tal-Isla jew tal-Birgu, fejn għadhom sal-lum jitkellmu bil-ka, u fejn dak iż-żmien dawn l-inħawi kienu għadhom bliet tal-baħrin. Jew jista' jkun ukoll li dan huwa djalett Għawdxi.

Ex-voto, seklu tmintax. Turi l-perikli kbar tal-baħrin Maltin.
(Kollezzjoni privata)

Melodija

Naħseb li, bla dubju, l-iżjed ħaġa importanti hija l-melodija ta' din l-għanja. Illum il-ġurnata dawn in-noti m'għadhomx familjari magħna. Ma tisma' 'l ħadd jgħannilek fuq din il-melodija.

Taħt in-noti mużikali Favara jikteb: *Li maltisi nun la spillonganu.*[10] Naħseb li din tfisser 'Il-Maltin ma jtawluhiex.' X'aktarx li hawn qed jirreferi għall-fatt li l-għanja fiha strofa waħda biss. Fl-għanjiet Taljani u Sqallin huwa iżjed normali li jkun hemm diversi strofi wara xulxin.

Fis-CD aħna l-Ġukulari ndoqqu l-melodija darbtejn. L-ewwel darba bin-noti kif iniżżilhom Favara, u t-tieni darba nużaw varjazzjoni li jagħtina hu stess. Mal-kisra tal-aħħar jinstemgħu noti kemxejn familjari.

L-għanja numru 491

Favara jgħidilna li din it-tieni għanja kienet miġbura minn 'Malta,' iżda ma jagħti ebda tagħrif ieħor.

Din il-melodija hija mużikalment varjazzjoni tal-ewwel waħda (490). L-ewwel vers jiftaħ eżatt bl-istess noti, it-tieni jixxiebah ħafna, speċjalment meta tikkompara l-varjanti li jagħti Favara fl-għanja 490. Hemm tibdila fit-tielet vers, u fir-raba' vers nerġgħu nisimgħu dawk in-noti kemxejn familjari.

Favara jerġa' jqassmilna din l-għanja f'sillabi miktubin taħt in-noti mużikali tagħhom. Din hija t-taqbila:

Ma bo-na si-ra, bo-na si-ra
Je bo-na si-ra se-ri e murru
Seriemur-ru ca-ib-bi mussu-ra
Ha- il hai-ni pi gal-la-ri-a.

Għal darb'oħra naħseb li hemm lok għal interpretazzjonijiet differenti tal-kliem. Tista' tinqara hekk:

'Ma bonasira, bonasira
Jew bonasira ser immurru.
Ser immurru qalbi miksura,
Nħalli l-ħanini fil-gallarija.

Hawnhekk jerġa' jidher djalett fil-kliem "kalbi" u l-kelma "immurru." Nindunaw mal-ewwel illi l-għanja fiha ħsibijiet u ideat li nsibu f'għanjiet oħra Maltin. Għandna ħafna għanjiet tal-"Bonasira" u gzuz oħrajn li jsemmu l-"ħanini" fil-"gallarija". Dawn it-taqbiliet li ġejjin kollha jiftħu bil-"Bonasira":

Sa nagħtik il-bonasira,
'il qalbi nħoss ħierġa magħha,
illum smajt il-vuċi tiegħi
Ma nafx iżjed terġax tismagħha.[11]
Sejra ntik il-bonasira,
Għall-bonġornu għadu kmieni,
Tajtu kelma lil ħanini
Fejn għandu joqgħod jistennieni.[12]

Se ntikom il-bonasira
Għax minn hawn sejrin immorru

Illejla ħudu paċenzja!
Oħra noqgħod il-lejl kollu.[13]

U biex nuri kif din l-għamla ta' poeżija orali għadha popolari sal-ġurnata tal-lum – mitt sena wara – nikkwota waħda riċenti li ġabar Guido Lanfranco, u oħra li għannieli wieħed xwejjaħ dan l-aħħar:

Se nagħtik il-bonasera
U anke ngħidlek good night
Qalbi daħlet ġewwa qalbek
Meta 'l wiċċek jiena rajt.[14]

U ser intik il-bonasira
U għax għalik sar il-ħin,
U aħna nerġgħu niltaqgħu
jekk Alla jkun irid.[15]

Barra dawn, ma nistax ma nsemmix ukoll dik it-taqbila li kienet ġabret Bertha Ilg u li tixbah ħafna t-taqbila ta' Favara:

Bonasira, bonasira
Bonasira ser immur
Sejra mmur qalbi miksura
Dawk għajnejja mimlijin dmugħ.[16]

Naraw li l-aħħar vers biss jitbiegħed mit-taqbila li kien sema' Favara. Ta' min ifakkar hawnhekk li Bertha Ilg ġabret l-għanjiet ta' Malta fl-istess żmien li Favara kien qed jiġbor tiegħu fi Sqallija, fil-bidu tas-seklu għoxrin.

Xebh bejn dawn l-għanjiet, l-għanja ta' Badger u l-Innu Malti

Nixtieq insemmi ħaġa li laqtitni ħafna f'dawn l-għanjiet. Sibt li hemm xebh bejn l-aħħar noti tal-għanjiet 490 u 491 ta' Favara, mal-aħħar noti tal-għanja ta' Badger (il-*Hanina seyr insiefer,* li nġabret mitt sena qabel), kif ukoll mal-aħħar frażi tal-*Innu Malti.*[17]

L-uniku mezz li għandi biex nuri dan ix-xebh bejniethom huwa billi nikteb in-noti mużikali tal-aħħar frażi.

Favara 490
Nota di Marinai Maltesi

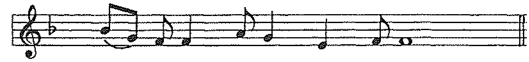

Favara 491

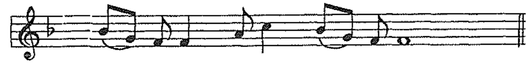

G. P. Badger
Jen hanina seyr insiefer

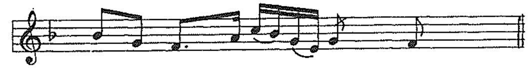

L-Innu Malti

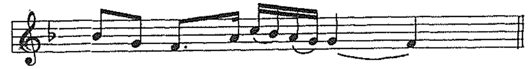

Naħseb li dawn l-aħħar noti kienu stabbiliti sew fl-għanjiet Maltin u jidher li kienu magħġunin f'moħħ il-poplu Malti. Għandi ngħid li ma kienx b'kumbinazzjoni li Robert Samut għalaq l-Innu Malti b'dawk in-noti partikolari.

Il-melodija numru 492

Naraw issa l-aħħar silta (in-numru 492) li m'għandha l-ebda titlu u, sfortunatament, lanqas m'għandha kliem. Din ukoll irrekordjajnieha f'*Doqqli Daqqa* (silta 16). Favara hawnhekk jagħtina melodija biss, iżda peress li qiegħda fost il-*Canti lirici* x'aktarx illi kellha wkoll il-kliem. Jgħidilna li nġabret minn 'Malta' u jsemmi lil wieħed Rev. Cipolla.

Nindunaw li din l-għanja, li tħossha ħierġa mill-qalb, għandha t-tielet u r-raba' frażi (vers) ħafna itwal mill-ewwel u t-tieni. U allura x'aktarx li mhix poeżija fejn is-sillabi huma pjuttost regolari b'versi tat-tmienja. Hawnhekk jidher li għandna għamla oħra ta' għana. Fl-ewwel nofs joqogħdu komdi żewġ versi tat-tmienja, iżda t-tieni parti tixbah iżjed xi għana *la Bormliża,* li jissejjaħ ukoll *għana fil-għoli*. Nindunaw ukoll illi n-noti jitilgħu fir-reġistru ta' sopran, ogħla miż-żewġ għanjiet l-oħra li smajna.

Madankollu ma naħsibx illi nistgħu ngħidu li din hija melodija *la Bormliża*, għall-inqas żgur li mhix kif nafuha llum. Għajb li m'għandniex dik il-firxa kbira ta' għannejja *la Bormliża* biex inkunu nistgħu nqabblu d-differenzi ta' bejniethom.

Hawnhekk nindunaw kemm hu importanti li jkun hemm din il-firxa biex wieħed jista' jagħraf u jqabbel. Bħala xhieda ta' dan, insemmi biss il-każ tal-għannejja tal-ispirtu pront. Insibu li hemm xi ftit għannejja (bħal Frans Mifsud *ta' Vestru* miż-Żejtun) illi jħobbu jtawlu t-tarf tat-*tieni* vers. B'hekk din il-parti żgħira biss tiġi tixbah l-għana *la Bormliża*. Dan għaliex iżidu dawk li ngħidulhom il-***meliżmi***, jiġifieri jgħannu noti differenti fuq sillaba waħda.

Kieku kellna nħarsu biss lejn in-noti mużikali ta' dawn l-għanjiet insibu li fl-ewwel, fit-tielet u fir-raba' frażi jidħlu versi tat-tmienja, iżda fit-tieni nindunaw li jidħlu ħafna iżjed.

Jista' jkun li fl-imgħoddi kien hawn varjazzjonijiet oħra tal-għana, li llum m'għadniex nafu bihom. Ma rridux ninsew ukoll l-element ta' individwalità ta' kull għannej stabbilit, li dejjem ikollu dik ix-xi ħaġa li biha jingħaraf minn kull għannej ieħor. Għaldaqstant firxa kbira ta' għannejja biss tista' turik dawn l-irqaqat u varjazzjonijiet individwali.

Il-metodu ta' Favara

Ngħidu wkoll kelmtejn fuq il-mod li Alberto Favara jniżżel dawn l-għanjiet Maltin. Dan il-mużikologu fl-ebda waħda mill-għanjiet li ġabar ma pprova ijassar il-melodija f'temp fiss (*time signature*), jew f'diviżjonijiet regolari (*bar lines*). Is-sistema li tniżżel il-mużika f'porzjonijiet u diviżjonijiet eżatti hija sistema li daħlet fil-kitba tal-mużika tal-punent f'dik li ngħidulha 'mużika klassika'. Il-mużika folkloristika għandha tendenza li ma tidħolx bl-eżatt f'din is-sistema.

Kull min, qabel Favara, niżżel xi għanjiet Maltin, bħal ngħidu aħna Edward Jones, Badger, Parthey u oħrajn, dejjem tawhomlna f'diviżjonijiet preċiżi skont ir-regoli tal-mużika klassika. Mhux hekk biss, iżda żiedu wkoll akkumpanjament biex dawn il-melodiji setgħu jindaqqu fuq il-pjanu jew fuq l-arpa, strumenti li kienu moda fis-seklu dsatax. Għaldaqstant, għalkemm ħallewlna idea tajba tal-melodija, ma nistgħu qatt inkunu nafu *eżatt* x'kien dak li semgħu, u x'kien dak li biddlu jew żiedu huma stess.

Dan in-nuqqas fil-metodu tat-traskrizzjoni ngħaraf biss qrib il-bidu tas-seklu għoxrin. Il-melodiji li niżżel Favara x'aktarx huma viċini ħafna tal-ħoss reali li sema'. Minn dak li kiteb nindunaw li dawn il-melodiji Maltin ma kellhomx temp fiss, iżda kellhom dik il-flessibilità jew libertà li għadha tinstab fl-għana sal-lum, l-iżjed meta ma jkunx akkumpanjat mill-kitarri.

Ħaġa oħra importanti hi li Favara kien iniżżel ukoll xi differenzi jew varjanti li kien jisma'. Jiġifieri jekk l-għannej għamel xi tibdiliet, żied jew naqqas xi ħaġa, biddel ir-ritmu jew in-noti, Favara ħa ħsieb iniżżilhom ukoll. L-għanjiet Maltin 490 u 491, it-tnejn għandhom sezzjonijiet li tagħhom jagħti varjant wieħed, jew anki tnejn. B'hekk nifhmu li biex irnexxielu jniżżel il-melodija b'żewġ varjanti, x'aktarx li l-għannej għannihomlu mill-anqas tliet darbiet, jekk mhux iżjed.

Jekk aħna nisimgħu ftit l-għannejja tal-lum fl-istess serata ta' spirtu pront, jew meta jgħannu għanjiet tradizzjonali, naraw li huma wkoll ivarjaw xi ftit l-għana tagħhom minn strofa għall-oħra, u iżjed u iżjed minn serata għall-oħra.

Jiena naħseb li fl-imgħoddi kien hawn iżjed melodiji milli għadhom jintużaw daż-żmien. Sfortunatament żammejna biss waħdiet. Dawn il-melodiji li kienu jinstemgħu f'Malta seklu ilu x'aktarx li wieħed kien jista' jgħanni fuqhom taqbiliet differenti.

Bosta kienu dawk li niżżlu l-kliem tal-poeżija orali li semgħu, iżda dawk li kellhom il-ħila jagħtuna idea tal-ħoss ukoll, huma ftit ferm. B'xorti tajba għalina l-Maltin, dan Alberto Favara, bniedem kapaċi u b'esperjenza kbira fl-għana folkloristiku ta' pajjiżu, wara li sema' l-għanjiet Maltin, niżżilhom u tana mhux biss il-kliem, iżda wkoll in-noti mużikali tagħom. Jiena jidhirli, u nispera li wrejt, li m'hemmx għaliex għandu jkollna xi dubju fuq is-serjetà u l-ħila ta' Favara, li b'għaqal kbir irnexxielu jiġbor ukoll dawn it-tliet għanjiet Maltin. B'dawn il-melodiji li ħallielna, għandna l-opportunità li nvarjaw ftit l-għana tagħna, u nkomplu nkattru u nġeddu l-mużika tradizzjonali ta' pajjiżna ħalli dejjem tibqa' ħajja.

Noti

1 Ġużè Cassar Pullicino kien jaf b'dawn l-għanjiet u kien semmiehom f'Ġużè Cassar Pullicino u Charles Camilleri, *Maltese Oral Poetry and Folk Music*, Malta University Publishers Ltd. (Malta: 1998), 25.

2 Fil-ktejjeb tad-diska *Rosa Balistreri, la voce della Sicilia* (1999), Paolo Emilio Carapezza jikteb fir-*Ricordo di Rosa*: "io mi sedevo al pianoforte e per interi pomeriggi le suonavo e le cantavo le melodie raccolte da Favara...molte le imparava e le cantava...come se le avesse sempre conosciute..."

3 Ġukulari Ensemble, *Doqqli Daqqa!* (2005), silta 15. Dan l-artiklu nkiteb bil-ħsieb li wieħed ikun qed jisma' d-daqq tal-Ġukulari, jew isegwi s-siltiet minn din is-CD.

4 Fosthom: Hans Stumme, *Maltesische Studien*, Leipzig (1904) 68, n. 42; Bertha Ilg "200 Maltese Folksongs collected by Bertha Koessler-Ilg in 1909-1912 and edited with translation and introduction by J. Cassar Pullicino" *Maltese Folklore Review* 1 p.8-39 (Malta: 1962), 31, n. 136; G.P. Badger, *Description of Malta and Gozo* (Malta: 1838), 84-85. B. Ilg und H. Stumme, *Maltesische Volkslieder* (Leipzig

1909) 43, n. 173 (tixbah ħafna lil ta' Badger); Guido Lanfranco "Ġabra ta' taqbiliet popolari," *L-Imnara*, ħarġa 16 (1994), n. 34.

5 Bertha Ilg und Hans Stumme, op. cit. n. 178, 179, 181, 206.

6 Bertha Ilg und Hans Stumme, op. cit. n. 120, 379.

7 Ġukulari Ensemble, *Doqqli Daqqa!* (silta 11). Il-melodija meħuda minn *Maltese Melodies or National Airs and dances* [1807], numru 6. Ara Anna Borg Cardona, *A Musical Legacy: Malta-related music found in foreign libraries* (2002) 79-113, 98.

8 "200 Maltese Folksongs..." 13, n.12.

9 Favara jgħidilna li din hija għanja tal-baħrin. Jista' jkun li tinqara: Għada filgħodu jkollna nvaru (minn 'invaraw').

10 *Vocabolario Siciliano* a cura di Salvatore C. Trovato, Catania - Palermo (2002); *spillungari* - crescere, diventare più alto.

11 "200 Maltese Folksongs ..." 13, n. 10.

12 "200 Maltese Folksongs ..." 26, n. 96.

13 Hans Stumme, *Maltesische Studien*, Leipzig (1904) 68, n. 45.

14 G. Lanfranco, "Ġabra ta' taqbiliet popolari", *L-Imnara*, ħarġa 17 (1994) n. 118.

15 Żeppi Cassar ta' 74 sena, imwieled u mrobbi Ħal Għaxaq. Tgħallem ħafna għanjiet mingħand ommu.

16 "200 Maltese Folksongs..." 33, n. 152.

17 F'artiklu li kien deher f'*The Sunday Times*, 24 ta' Lulju, 1988, il-Prof. Manwel Mifsud kien diġà semma, b'kull raġun, li kien laqtu x-xebh li kien hemm bejn l-għanja ta' Badger u l-Innu Malti.